

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Compendium Rhetoricum

Norimbergae, 1699

Capvt IV. Vnde petuntur argumenta in genere judiciali

urn:nbn:de:bsz:31-105401

ter ignotos, qui nos corrigunt liberius, & apud quos ignorantiam nostram confitemur libentius.

- L. *Similium*. Apes non ex uno, sed diversis floribus, mella sua colligunt.
- L. *Exemplorum*. Pythagoras, Plato, Lycurgus, Solon, ex antiquis Politici & Legumlatoribus, diuturnis ac remotissimis peregrinationibus indulserunt; & hodie omnes fere nobiles & Politici indulgent.
- L. *Testimon.* Cassiodorus in Epistolis ait: Ex conversatione cum hominibus variis, prudentes reddimur & eruditi.

CAPVT IV.

Vnde petuntur Argumenta in
Genere Judiciali?

Argumenta Generis Judicialis variant pro Statuum diversitate.

Quid est Status?

Est quæstio ex primo contententium partium conflictu proveniens. (m)

C 6

Sive:

Sive: Status in Genere Judiciali est principalis Quæstio, quæ ex prima Acculitoris intentione, ac depulsione Rei, nascitur. E. g. *Accusabatur Milo, quod Clodium occidisset. Fatebatur hoc Milo; sed agebat, jure se fecisse.* Status E. fuit: *Jurene an injuria Clodium interemerit Milo?*

(m) Habet quidem Status locum in reliquis etiam Causarum Generibus: sed hic de eo agemus, qui pertinet ad Genus Judiciale. Vid. Vossii Partitt. Orat. Lib. I. Cap. 6.

Quotuplex est Status?

Triplex: Conjecturalis, Juridicialis & Legitimus.

Quid est Status Conjecturalis?

Cum de facto quidem constat; sed quis fecerit, conjecturis quæritur.

Exemplum legitur I. Regum. Cap. 3. in causa duarum meretricum, ubi constabat quidem, infantem unum, altero salvo, fuisse noctu oppressum; sed utra oppressi,
utra

ciali est
prima
bulfio-
abatur
Fate-
ure se
n in-
?
n reli-
is; sed
met ad
Partitt.

?
idicia-

ilis?

ac; sed

tur.

3. in
constabat
o salvo,
oppressi,
1774

De In

utra (al
operenda
Capp. 7.
fuerit ad
juratio;
particeps

Vnde a

A Vole

Quia pro

se, quod

fertim si

Voluntas

Ira, Od

nalibus

ris. (3)

turalibu

Facultas

corporis

portuno.

Signa sunt

ta, vel Co

antecedunt

claus; cor

triplatio

utra salvi mater esset, conjecturis erat
quærendum. Sic apud Curtium Lib. VI.
Capp. 7. & seqq. legimus, quod detecta
fuerit aduersus Alexandrum Regem con-
juratio; an vero Philotas auctor ejus aut
particeps sit, quæritur.

*Vnde ducuntur Argumenta
hoc in Statu?*

A Voluntate, Facultate & Signis.
Quia probabile est, id aliquem fecis-
se, quod facere voluit & potuit; præ-
sertim si & Signa accesserint.

Voluntas probatur, (1) ab affectibus, e. g.
Ira, Odio, Amore &c. (2) a Causis Fi-
nalibus, v. g. *Spe commodi vel impunita-
ris.* (3) ab Ingenio, Proprietatibus na-
turalibus & Moribus.

Facultas probatur a potentia, viribus
corporis, opibus, loco ac tempore op-
portuno.

Signa sunt vel Antecedentia, vel Comitanta,
vel Consequentia. Ita eadem factam
antecedunt minæ, comitantur strepitus &
clamor; consequuntur fuga, metus, pallor,
trepidatio &c.

Quandoque & hoc in Statu argumenta fumuntur a Rumoribus, Testibus, Jurejurando & Tormentis.

Exemplum.

Accusatio Philotæ, Conjuratiõis adversus Alexandrum rei, ex cit. Curt. Lib. VI. c. 7. & seqq.

Argumentatio.

- I. a *Voluntate*; Philotam, maximorum a Rege acceptorum beneficiorum immemorem, odio ac invidia adversus Illum semper flagrasse: quod patet (1) ex Literis ad Regem scriptis, post Hammonis oraculum; ubi misereri se eorum scripserat, quibus vivendum esset sub eo, qui modum hominis excederet. (Curt. Lib. VI. Cap. 9. n. 18.) (2) ex superbia Philotæ, ejusq; perpetua regnandi cupiditate, quæ aucta fuerit orbitate Regis. (Curt. Cap. eod. n. 12.) Hinc, quia Rex successore in regno carere videbatur, se proximum, summam ob potentiam, regiamq; gratiam, futurum autumabat.
- II. a *Facultate*; quam probes a) a favore militum; b) ab officio, quia equitatus præfectus;

9.
menta su
s, Jure

ationis
ex cit.

porum a
emorem,
uper fla
ad Re
lum; ubi
us viven
nis exie
18.) (2)
a regnan
itate Re
sine, quia
idebatur,
triam, re
abat.
) a favore
it atui pra
selus;

D
fetho;
Parme
III. a Sig
mo a
cu cu
Lib. V
tietate
capiti
consub
inomi
Seqvant
indica
plicum
Dym
sibi e
Dei
rium
stuu
Maj
argum
Hei fi
sem exp
Quid
Cum
jure an

fectus; c) ab auctoritate & potentia patris
Parmenionis, *Media* praefecti.

III. a *Signis*. Videlicet ab averso *Philotæ* ani-
mo a Rege, & amicitia cum hujus inimi-
cis *culta*: cujus documenta vid. apud Curt.
Lib. VI. Cap. 9. n. 17. & seqq. quod so-
cietatem inierit cum *Amynta*, qui *insidias*
capiti Regio in *Macedonia* struxerit; item
connubium, quo *Attalo*, gravissimo Regis
inimico, sororem suam junxerit.

Seqvantur IV. *Testimonia*, *Cebalini*, qui
indicavit conjugationem; aliorumq; com-
plicum *Demetrii*, *Peucolai*, & maxime
Dymni, qui conscientia criminis, mortem
sibi intulerit. (Curt. Cap. 9. n. 5. 9.)
Dein urgeatur intempestivum *Philotæ* silen-
tium, quo detectam ipsi conjugationem re-
ticuit; quod capitale est in crimine lese
Majestati, & certissimum sublesta fidei
argumentum.

Hæc si non sufficiant, *Tormentis* verita-
tem exprimendam *svadeas*. Cap. XI. n. 10.

Quid est Status Juridicialis?

Cum de eo, qui fecit, constat, sed
jure an injuria quid factum sit, aut
fiat,

fiat, quæritur. E. gr. Jurene Brutus, Cassius, & reliqui conjurati, Julium Cæsarem interfecerint?

Quotuplex est Status Juridicialis?

Duplex: Absolutus & Assumptivus.

Qvis est Status Absolutus?

Cum ipsam rem, quam nos fecisse confitemur, jure factam dicimus, sine assumptione extraneæ defensionis; ut: *Occidi, sed insidiatorem, sed latronem &c.*

Vnde sumuntur Argumenta hoc in Statu?

A Lege Naturæ, Lege scripta, Æquitate, More vel Consuetudine, Utilitate publica, Judicato sive Exemplo, & Pacto.

Exem-

Brutus,
uliam

ni-

imti-

s?

fecif.
imus,
ulio-
orem,

nta

ta, A-
udine,
Exem.

Exem.

Vt
a

A Na
A Leg
Lib.
cum
epo.

A Con
men

Ab A
aut
mu
pos

Ab Vi
in a
man

re tr
A Jud
Titu
absol

A Pa
semel
dem.

Exemplum I.

Vt, si quis occiderit furem noturnum, recte se fecisse probabit

A Natura, quae docet vim vi repellere.

A Lege XII. Tabb. apud Macrobiura Lib. I. Saturn. Cap. 4: Si nox furtum factum sit, si in aliquo occisit, jure casus esto. Confer Legem Exod. Cap. XXII. 2.

A Consuetudine, quia ab omni seculorum memoria mos iste obtinuit.

Ab Aequitate, quae dicitur, ut ne, si in vim aut insidias inciderimus, ejus vita parcamus, cui sine periculo nostro parcere non possimus.

Ab Utilitate publica. Quis noctu securus in aedibus suis, vel in urbe vel agro, permanserit, si hoc medio non licuerit servare tranquillitatem publicam?

A Judicatio sive Exemplo; ut si dicamus, Titium & Mevium in simili causa fuisse absolutos.

A Pacto, si possit ostendi, furem illum jam semel dimissum, fecisse contra dictam fidem.

Exem-

Exemplum II.

Matth. XXII. v. 16. & seqq. *Pharisæi per ministros suos & Herodianos hanc quæstionem proponunt Christo: Licet Cæsari censum dare, nec ne? Ad quam Servator, cognita inscriptione numismatis census, affirmantem in partem respondet: Date Cæsari, quæ sunt Cæsaris.*

Argumenta, quæ probent, Cæsari censum jure dandum esse:

- I. *A Lege Natura; quæ docet, Suum cuiq; tribuendum; atq; uti parentibus nostris, ita summo Magistratui, cujus unius spiritu omnes vivimus, reverentiam, obsequium ac reliqua debita persolvenda esse.*
- II. *A Lege scripta. Moses Legulator vester præcipit obedientiam erga Magistratum. Vestris igitur ipsorum Legibus Cæsari dare censum tenemini. (Nos Christiani addere possumus Rom. XIII. v. 1. & 7.)*

III. Ab

. Pha.
Hero-
propo-
ensum
vator,
matis
em re-
e sunt

ensum

um car-
ostri, ita
us spirita
equium et

alator ve-
Magistra-
egibus Ca-
Nos Chri-
XIII. v. i.

III. Ab

III. Ab
Sme

tae

prop

der

gent

dis,

queu

ment

pro

IV. A

gent

tur,

ffici

Ep

gisti

V. A

gro

ali ep

betis.

Quid

Qui

infirmi

III. Ab *Æquitate & Utilitate publica*:
Sine censu, vectigalibus & tributis, civitas & Resp. nulla conservari potest. Quapropter *Æquum Bonumq;* publicum id fradet, ut censum *Cæsari* detis. (Nec *qvies gentium sine armis*, nec *arma sine stipendiis*, nec *stipendia sine tributis* haberi queunt. Tacit. Hist. IV. 74. Hec ornamenta pacis sunt, & subsidia belli. Cic. pro L. Manil.)

IV. A *Consuetudine & Exemplis*. Per gentes omnes hæc consuetudo æque custoditur, ut parentes Imperantibus sua præstent officia, animo & opera. *Jacob* certe in *Ægypto* aliq; patres, infidelibus etiam Magistratibus sic paruerunt.

V. A *Pactō*. Censum *Cæsari* promisisti, ex quo agnovisti eum dominum & subjecti facti estis. Ergo jure omni pendere illum debetis.

Quid est Status Assumptivus?

Qui, quoniam causa per se est infirma, extrinsecus assumit auxilia,

xilia, vel per Translationem, vel Purgationem, vel Deprecationem.

Quomodo per Translationem?

Cum culpam rejicimus vel in Personam aliam, vel in eam, quæ malum accepit. Prioris exemplum: *Occidi, sed jussu Dictatoris.* Posterioris exemplum: *Orestes culpam interemitæ Clytemnestra dimovebat a se in matrem ipsam, quæ occidi curaverat maritum Agamemnona.*

Quæ sunt præcipua Capita Translationis?

I. *Utilitas publica;* quæ probatur ex commodis ad totam Remp. ex facto illo redundaturis.

II. *Honestas;* quæ probatur, si pietatis, justitiæ, aut pudicitia defendendæ gratia aliquid commissum esse dicamus.

Quo-

m.

n, Va
onem.

nem?

in Per-

ra ma-

olum:

Poste-

m in-

at a se

CHRA

ita

obatur

ap. ex

ur, si

itiae de

nissum

Qvo.

De

Quon

Cum

lum au

Vna

A Ne

Perturb

rus & co

Sic O

po

pa

pe

I. A N

sum

thu.

II. A C

in sy

propy

larus

ajunt

nem

III. Ab

dis

Quomodo per Purgationem?

Cum factum concedimus, sed dolum aut culpam removemus.

*Vnde sumuntur Argumenta
Purgationis?*

A Necessitate, Casu, Ignorantia, Perturbatione iræ, amoris, metus &c.

Sic Orator nomine populi excusare posset Jonathanem, cum Saul pater ipsum ad supplicium rapere vellet; 1. Sam. 14.

- I. A Necessitate. Gustavit Jonathan mel, summa famis & langvori necessitate coactus.
- II. A Casu; quod fortuito & casu devenerit in sylvam istam, ubi fluebat mel; nec ex proposito, sed a regia via descedens, eò delatus fuerit. Ipse credidit, divina, quod ajunt, virgula sibi hanc obtigisse occasionem se recreandi.
- III. Ab Ignorantia. Jonathanem ignorasse dicas edictum hoc; ipsumq; non audivisse
(v. 27.)

(v. 27.) quod Pater adjuraverit populum, ne ad vesperam usq; quicquam hic comederet.

IV. Ex affectu Amoris erga se ipsum, & languentem populum, id factum esse: jam vero ipsam naturam hunc homini amorem indidisse, ut se conservet, inq; summa fame & langvore refocillet. Dein quoq; sermo fiat de affectu Gaudii publici, quod ortum erat ex latissima Jonathanis victoria ab hoste reportata. (Vid. v. 45.)

Quomodo per Deprecationem?

Cum nulla adhibetur excusatio, sed venia petitur.

Vnde sumuntur Argumenta Deprecationis?

Ab Ætate, Bene meritis, Vita antea honeste acta, Familiæ dignitate, Intercessionem amicorum, Spe emendationis vitæ &c.

Exem-

ulum,
come-

, &
e: jam
morem
na fa-
s fer-
quod
vicio-

m?
ratio,

nta

ta an-
nitare,
emen-

Exem-

DE

Orator
Alex

ignot

VI.

I. ab Et

juveni

xerit.

II. a Be

ari fo

me fo

quod

glori

riam

III. a

Ale

sciem

dic R

stia j

figana

fortiu

IV. a Fa

menton

jam ol

Exemplum.

Orator deprecatum venire posset ad Alexandrum, ut hic reo Philote ignoscat. Vid. Curt. versus fin. Lib. VI. & init. VII.

- I. *ab Aetate; quod aetas lubrica & fervor juvenilis ad conspirationem hanc eum illerit.*
- II. *a Bene meritis; quod a teneris Alexandri socius & commilito fuerit, ac novissime summus equitum praefectus constitutus; quod multa praelia fortiter commiserit in gloriam & utilitatem Alexandri, victoriamq; non unam ab hostibus reportaverit.*
- III. *a Vita antea honeste acta; quod Alexander per omnem vitam a Philote sciante nunquam offensus fuerit; imo quod hic Regi summam semper praestiterit in consiliis fidem, in negotiis industriam, in profligandis hostibus ac sopiendis seditionibus, fortitudinem ac felicitatem.*
- IV. *a Familia dignitate; imprimis Parmenionis patris, qui summus ac fidiissimus jam olim apud Philippum minister fuerit, & nunc*

& nunc quoque apud Alexandrum sit Purpuratorum primus, qui Illyricos vicerit, ipsam Asiam Regi aperuerit, jamque potens sit Media Prefectus.

V. ab *Intercessione amicorum*. Hic dici potest v.g. Intercedunt pro Philota Perdicas, Leonnatus, Amyntas, imò universus Equitatus pro Duce suo.

VI. a *Spe emendationis vite*. Speramus, venia gratiaque Regia Philotam emendatum iri. Victus hic tanto beneficio, salutem suam ac vitam unice debet Regi. Parmenio etiam pater, Dux meritisimus, fide & obsequiis hanc venia gratiam studebit demereri.

Quid est Status Legitimus?

Est controversia de sententia Legis.

Quot sunt ejus Species?

Quinq; : Status Definitionis, Ambigui, Contrariarum Legum, Scripti ac Sententiæ, & Ratiocinationis.

Quid

7.

si Pur-
rit, ipfam
si Me-

Hic dici
Perdu-
versus

ramus,
carum
salutem
Par-
us; fide
Quodbit

us?
tia Le

?
s, Am-
a, Scri-
cinatio-

Quid

[Faint, illegible handwritten text]

one Drittig Leit.

Gravitation.
by Landung.

Veram... in...
in...
#

Veram...
Fratrem...
verberato.

De T...
Quid es...
Quo q...
alicujus...
stio, q...
sic apper...
terius ab...
riat, i...
Sacrilig...
Qu...
Cum...
vox-leg...
aliqvoc...
fication...
Testame...
argenteo...
es, que v...
sute calar...
tu idem f...
tur, adat...
vel ipsa.

*Quid est Status Definitivus
seu Finitivus?*

Qvo quæritur de vera Definitione alicujus Facti vel Rei. *Sive* est quæstio, qvo nomine factum aliquod sit appellandum? v. g. *Librum alterius abstulit alter in templo.* Quæritur, *Vtrum factum hoc dicendum Sacrilegium, an furtum simplex?*

Quid est Status Ambigui?

Cum disceptatur, qvo accentu vox legi debeat; aut qvò verbum aliquod debeat referri, aut qva significatione sumatur. E. g. *Exstat in Testamento: Heres meus vasorum argenteorum pondo centum novercæ, quæ volet, dato! Splendidiora ac scite calata quæq; petit noverca; petit idem filius. Ut ambiguitas tolleretur, addi oportebat: quæ volet ipse, vel ipsa.*

D   *Quid*

Quid est Status Contrariarum Legum?

Cum vel duæ Leges (par ratio est Testamentorum, Pactorum & similibus) pugnant inter se, vel pugnare saltem videntur: vel unius Legis duæ partes colliduntur.

Duarum Legum exemplum: Lex una est, *Tyrannicida statua ponatur in Gymnasio.* Altera: *Ne mulieri statua collocetur in Gymnasio. At est mulier, quæ tyrannum sustulit.*

Duarum unius Legis partium exemplum: *Rapta raptoris mortem eligat vel nuptias.* Est, *qui duas rapuit, quarum una mortem, altera nuptias eligit.*

Quid est Status Scripti & Sententia?

Status de scripto & sententia (sive de verbis & voluntate) est, quando pars una litigantium verbis Legis, (Testamenti aut Pacti) altera ejusdem nititur sententia. Ut, Lex est: *Pe-regrinus, qui mænia ascenderit, capitis*

tim.
riarum
ratio est
& simi
l pugna
us Legis
una est,
Gymnasia.
Uocetur in
tyrannum
emplum
del. nupia.
in una mu-
Es Sen.
tia (fire
, quando
egis, (Te
a eiusdem
ax est: Pe
nderit, ca
pu

Finis Grammaticae Mores

Finis et finis Grammaticae et finis finis

Das Wort noch,
von dem noch noch.
Das ist die
Anweisung zu dem

pitius
nu, a
derit,
dejece
voiz. a
Quia
Cu
Lege
li, de
est: L
At est
cu, m
V
Ex
gia, C
Finis &
ritate r
inter f
Et
uberius
præcip

pitius supplicio afficiatur. Est peregrinus, qui in obsidione muros conscenderit, & hostem scalis adscendentem dejecerit; Tō ōntō accusatur, tñ Stavoia defenditur.

Quid est Status Ratiocinationis?

Cum res, de qua non est propria Lege cautum, colligitur ex re simili, de qua statutum est lege. Vt Lex est: Qui patrem pulsarit, plectatur. At est, qui matrem pulsaverit. Dices, nihil interesse.

Vnde petuntur Argumenta
in Statu Legitimo?

Ex Loco Definitionis, Etymologia, Consequentium, Oppositorum, Finis &c. Item ab Æquitate, Auctoritate rerum judicatarum, & Legum inter se comparatione.

Et hæc quidem Rhetores antiqui uberiùs sunt persecuti, quoniam præcipuus Oratoriæ usus tunc fuit in

foro ac iudiciis. Hodie vero, uti supra praemonui, Jctis magis quam Rhetoribus ista sunt relinqvenda.

CAPVT V.

Vnde petuntur Argumenta in Genere Doctrinali?

F Locis Topicis; sicuti supra circa finem Cap. I. Lib. II. dictum est, & monstratum Exemplo: CASTITATI STUDENDVM.

Additur hîc speciale Exem-
plum.

*Philosophia Practica praeseren-
da Theoretica.*

Ex Loc. *Enum. Partium* dicas, Stoicos Philosophiam dividere in *Moralem, Naturalem & Rationalem*; Scholasticos in *Theoreticam & Practicam*. Hanc illi videri praeserendam &c.

Ex Loc. *Causse Fin.* *Theoretica* Finis est *speculari & veritatem* inquirere; *Practica*, be-